

фондом.

Окрім наведеного, відносини у сфері продовольчої безпеки також регламентуються, зокрема такими законами України, як: «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р., «Про державний матеріальний резерв» від 24 січня 1997 р., «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р., «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р., «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р.

В аспекті регулювання відносин з виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, які виступають основою гарантування продовольчої безпеки, важливі приписи містять закони «Про бджільництво» від 22 лютого 2000 р., «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 4 липня 2002 р., «Про насіння і садивний матеріал», «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 р., «Про молоко та молочні продукти» від 24 червня 2004 р. Також існує низка підзаконних нормативно-правових актів у сфері продовольчої безпеки.

З наведеного вбачається, що у складі аграрного законодавства сформувалася така підгалузь, як законодавство про продовольчу безпеку України. Дана підгалузь носить комплексний характер, включає до себе нормативно-правові акти різної спрямованості та юридичної сили, що містять норми щодо продовольчої безпеки. Вважаємо, що охарактеризоване законодавство входить до складу саме такої комплексної галузі, як аграрне законодавство, а відносини у сфері продовольчої безпеки – до предмета правового регулювання аграрного права.

Шульга Михайло Васильович,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК ЯК СУБ'ЄКТ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА АГРАРНИХ ВІДНОСИН

Розвиток ринкових земельних відносин вимагає вигідного кредитування агробізнесу. Але в умовах сьогодення комерційні банки не можуть запропонувати дешевого кредитування. Окрім того, законодавче закріплення заборони на набуття у власність іноземцями та іноземними юридичними особами земель сільськогосподарського призначення унеможливорює вихід на ринок

комерційних банків. В такій ситуації одним із можливих варіантів є створення саме Державного земельного банку як фінансово-кредитної установи, головною метою діяльності якої має виступати формування системи довгострокового іпотечного кредитування аграріїв для технічного і технологічного переоснащення сільськогосподарського виробництва.

Реалізуючи приписи п. IX розділу «Прикінцевих положень» Земельного кодексу, Кабінет Міністрів України 2 липня 2012 р. ухвалив постанову «Про створення Державного земельного банку», якою передбачено, по-перше, утворення публічного акціонерного товариства «Державний земельний банк» із статутним капіталом 120 000 000 гривень, 100% статутного капіталу якого належить державі; по-друге, для формування статутного капіталу банку здійснення розміщення та випуску 120 000 000 простих іменних акцій номінальною вартістю 1 гривня кожна.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» в редакції від 18 вересня 2012 р. встановлено, що відносини, пов'язані з функціонуванням Державного земельного банку, цей закон регулює лише в частині, що не суперечить нормам спеціального законодавства у сфері земельних відносин. Окрім того, згідно з даним Законом, державний земельний банк отримав право, по-перше, формувати статутний капітал державного земельного банку не тільки за рахунок грошових внесків, а й внесків у вигляді земельних ділянок; по-друге, здійснювати операції з земельними ділянками відповідно до законодавства України у сфері земельних відносин та свого статуту.

На розгляді Верховної Ради України перебуває проект Закону «Про Державний земельний (іпотечний) банк» (далі – ДЗІБ), який регулює особливості створення, функціонування та діяльності цього банку. Заснування такої спеціалізованої фінансової установи має на меті забезпечити розвиток системи кредитування сільськогосподарського виробництва, в тому числі під заставу земельних ділянок, прав на них та іншого нерухомого майна, а також збільшити обсяги кредитування АПК.

Крім того, функціонування ДЗІБ як одного з ключових механізмів майбутнього вітчизняного ринку землі пов'язується із забезпеченням консолідації сільськогосподарських угідь, формуванням прозорого ринку земельних ділянок та прав на них, а також розвитком сільських територій.

Отже, ДЗІБ як спеціалізована фінансова установа набуватиме статусу суб'єкта земельних та аграрних відносин. Його статутний капітал має формуватися не тільки за рахунок коштів Державного бюджету України, грошових внесків акціонерів, а й внесення до статутного капіталу земельних ділянок, у тому числі сільськогосподарського призначення. В останньому випадку вартість земельних ділянок, що передаються для формування його статутного капіталу, повинна визначатися на підставі експертної грошової оцінки, проведеної в порядку, встановленому законодавством на час внесення майна до статутного капіталу.

Проектом Закону України «Про державний земельний (іпотечний) банк»

передбачено, що основні функції цього банку повинні полягати в іпотечному кредитуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій під заставу земель сільськогосподарського призначення, у тому числі на умовах спільного кредитування, а також у викупі земельних ділянок сільськогосподарського призначення до фонду земель банку, для об'єднання їх у земельні масиви з подальшим продажем чи наданням в оренду цих земельних ділянок суб'єктам господарювання, що здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції, з метою оптимізації землекористування. Це означає, що ДЗІБ виступатиме не лише суто банківською установою з кредитними функціями, а й матиме статус самоокупної інституції. Одночасно він стане єдиним державним регулятором, який наділений повноваженнями щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення (купівля-продаж, міна та ін.), передачі їх в оренду та ін. В даному випадку йдеться про можливий вихід на аграрний ринок держави в особі Державного земельного банку.

Особливості фонду земель банку полягатимуть у його формуванні за рахунок земельних ділянок, які переходитимуть у його власність у разі невиконання зобов'язань боржника в порядку, встановленому законом, купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, та земельних ділянок, внесених до статутного капіталу банку. При цьому банк матиме переважене право на придбання земельних ділянок, призначених для ведення товарного сільськогосподарського виробництва і розташованих за межами населених пунктів.

Передача державних земель сільськогосподарського призначення від бюрократичних структур до державної структури, якою має стати Державний земельний (іпотечний) банк як комерційна структура, з одного боку, створюватиме умови для підвищення ефективності використання даних земель та формування ефективного ринку землі в майбутньому, а з іншого – забезпечуватиме низку гарантій для власників розпайованої землі від її можливої монополізації крупними агрохолдингами.

Поєднання суб'єктом в особі ДЗІБу двох функцій (фінансової і адміністративної) створюватиме сприятливі умови для корупції. Банк, будучи іпотечною установою, розподілятиме земельні ресурси та контролюватиме усі земельні обладки, забезпечуючи рух земельних ділянок та прав на них.